

MACIEJ AMBROSIEWICZ, KARINA SOSNOWSKA

Kilka uwag do kolorystyki elewacji Resursy Obywatelskiej w Suwałkach

Słowa kluczowe: Suwałki, resursa, Muzeum Okręgowe, fasada, eklektyzm, badania konserwatorskie

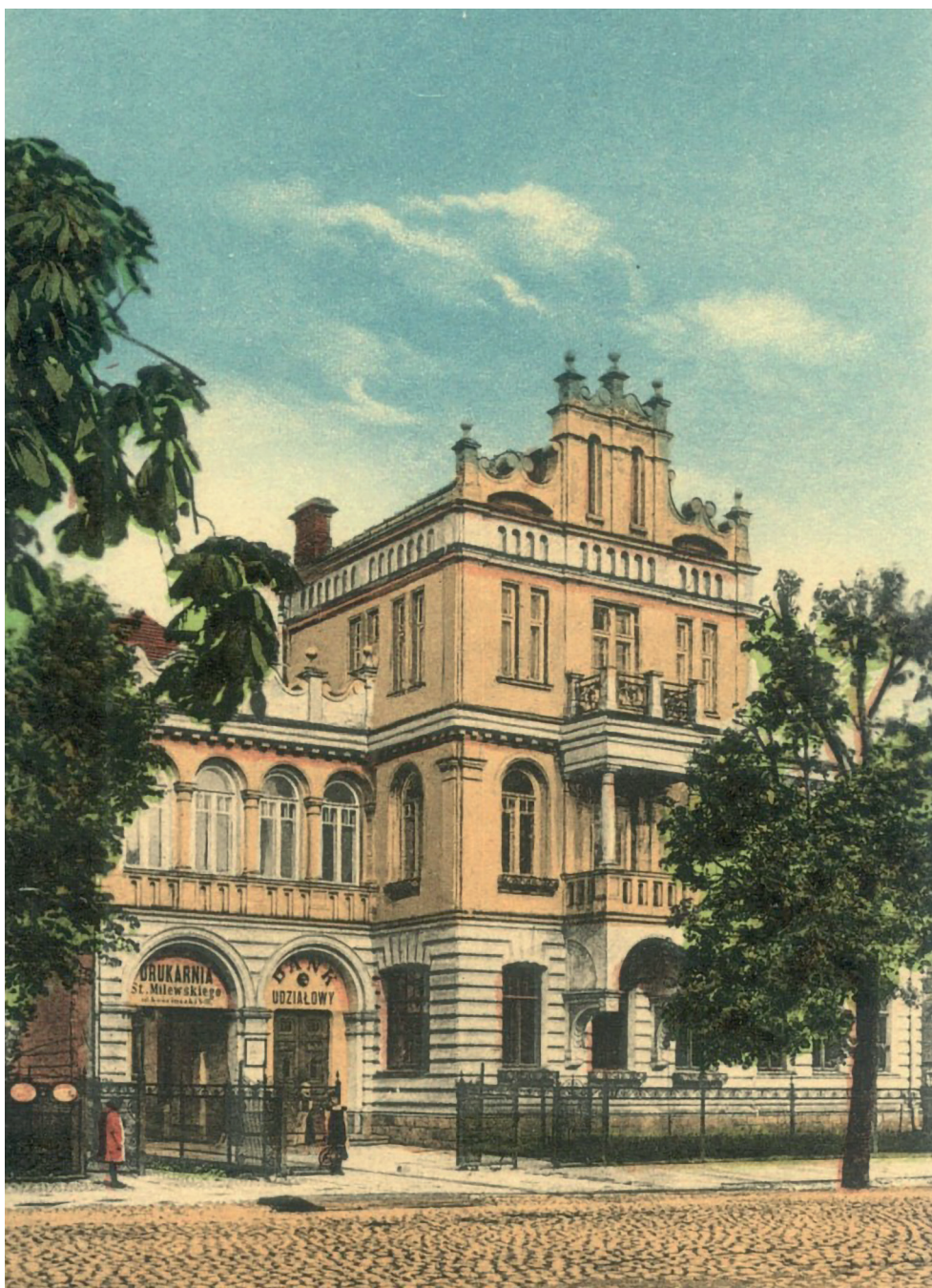
Key words: Suwałki, citizenship resource center, eclecticism, Muzeum Okręgowe, building facade, conservation research

Zagadnienie kolorystyki dawnej Resursy Obywatelskiej w Suwałkach, obecnie siedziby Muzeum Okręgowego, pojawiło się przy okazji zbierania materiałów do wykonania ekspertyzy, w której podano prawdopodobne przyczyny postępującej destrukcji elewacji i dachu w tym obiekcie¹. Na potrzeby ekspertyzy w omawianym budynku zostały wykonane badania konserwatorskie. Jest on wpisany do rejestru zabytków pod numerem A-913 decyzją konserwatorską KL. WKZ 534/913/d/92 z dnia 15 lipca 1992 r.

Resursa Obywatelska, czyli ówczesny klub obywatelski, a dzisiaj siedziba Muzeum Okręgowego w Suwałkach, została zbudowana na początku XX w. Jej geneza sięga 1833 r. W 1855 r. za zgodą gubernatora Benedykta Tykiela powstała lista kandydatów obejmująca 120 osób; w roku następnym opracowano statut, wybrano komitet i rozpoczęto działalność. Resursa stała się ważnym ośrodkiem życia narodowego, kulturalnego, miejscem spotkań i gorących patriotycznych dyskusji. Gromadziła książki w języku polskim, prowadziła czytelnię, organizowała przedsięwzięcia charytatywne, bale i koncerty. Przerwaną w 1862 r. działalność wznowiła po 1905 r.

Uchwała dotycząca budowy budynku Resursy Obywatelskiej została podjęta w czasie obrad Towarzystwa Oszczędnościowo-Pożyczkowego w dniu 22 kwietnia 1912 r. Kamień węgielny pod budowę siedziby położono w dniu 20 lipca 1912 r. Budynek oddano do użytku jesienią 1913 r. Zostały w nim umieszczone różne polskie instytucje.

Resursa była centrum życia kulturalnego, artystycznego i towarzyskiego polskich mieszkańców Suwałk. Mieściła się tutaj siedziba redakcji „Tygodnika Suwalskiego”, drukarnia Stanisława Milewskiego i „Czytelnia Naukowa”. W ramach Resursy działał chór „Lutnia”. W 1919 r. w jej progach gościł Marszałek Józef Pił-

1. Pocztówka pokazująca Resursę Obywatelską w Suwałkach w latach 30. XX w. Fot. K. Jaroszyński
A postcard showing the Civic Club (Resursa Obywatelska) in Suwałki in the 1930s.
Photo by K. Jaroszyński

sudski. Podczas okupacji niemieckiej w Resursie urządzono „Dom Niemiecki”. Po wojnie mieścił się w niej przez krótki czas internat Zawodowej Szkoły Mechanicznej. Od 1956 r. budynek stał się siedzibą Muzeum Okręgowego.

Jako projektant Resursy podawany jest Włodzimierz Ślósarski, od 1902 r. inżynier-architekt powiatu augustowskiego. Był on znanym działaczem społecznym, naczelnikiem straży ogniowej w Augustowie. Projektował kamienice w stylu eklektycznym, w tym kamienicę przy ulicy 3 Maja w Augustowie. W jej wystroju można odnaleźć podobny detal, jak w suwalskiej resursie. Nie można jednak wykluczyć, że Ślósarski inspirował się rozwiązaniami zastosowanymi w budynku Teatru na Pohulance w Wilnie. Może nawet jakiś udział w projekcie suwalskiej resursy mogli mieć architekci, którzy teatr ten zaprojektowali. Zagadnienie to wymaga dalszych badań.

W historii resursy w Suwałkach opracowanej przez Narodowy Instytut Dziedzictwa wspomniano, że stylistycznie jej budynek powiązany jest z eklektyzmem, z wpływami modernizmu oraz renesansu (na co wskazuje loggia), romанизmem (arkady) i barokiem (łamane dachy, attyka). W detalu widoczne jest duże podobieństwo do budynku Teatru Polskiego na Pohulance w Wilnie. Powiązanie jest wyraźnie dostrzegalne, gdy zestawia się poszczególne detale².

Teatr na Pohulance w Wilnie został wzniesiony w latach 1912–1914 ze składek społeczności polskiej ówczesnego Wilna. Autorami projektu architektonicznego byli Aleksander Parczewski i Wacław Michniewicz. Budynek zlokalizowany jest w głębi niewielkiego parku, na działce przy przecinających się ulicach Teatro i Basanavičiaus. Litewscy historycy sztuki w jego wyglądzie architektonicznym doszukali się cech architektury romańskiej stylu nadwiślańskiego i nawiązań do attyk renesansu wileńskiego ze wolutami, które były charakterystyczne dla architektury polskiej XVII–XVIII w. Od 1913 r. był siedzibą Teatru Polskiego, zaś w latach 1925–1929 – siedzibą teatru Reduta. Po II wojnie światowej został przekazany Litewskiemu Teatrowi Opery i Baletu, a od 1986 r. mieścił się w nim Litewski Rosyjski Teatr Dramatyczny, ze sceny którego gościnnie korzystały też polskie zespoły działające w Wilnie.

W budynku dawnej Resursy Obywatelskiej w Suwałkach były prowadzone prace remontowe i adaptacyjne w miarę potrzeb, gdy funkcja obiektu ulegała zmianie. Elewację pokryto co najmniej dwukrotnie szarą farbą, która zakryła oryginalną kolorystykę z początku XX w. Gruntowny remont był prowadzony w latach 2010–2012 na podstawie projektu „Remont zabytkowego budynku Muzeum Okręgowego w Suwałkach” opracowanej przez Pracownię Projektową „Kaczyński i Spółka” w grudniu 2005 r. (dokumentacja została pozytywnie zaopiniowana przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków).

Głównym wykonawcą prac było konsorcjum budowlane „Kons-Bud” S.A. z siedzibą w Suwałkach. Już po kilku latach od zakończenia remontu w obiekcie stwierdzono wiele usterek wynikających z niewłaściwie prowadzonych prac lub zastosowania nieodpowiednich materiałów. Firma prowadząca remont podjęła próby naprawy usterek. Ostatecznie ogłosiła upadłość³.

W czasie prowadzonego remontu elewacja obiektu została pokryta „modnymi” dekadę temu kolorami w odcieniach beżu i jasnego brązu, które w środo-

wisku architektów i konserwatorów są określane jako „budyniowe”. Powszechne stosowanie stonowanych kolorów na zabytkowych budynkach w Polsce to osobny wątek, który wymaga szerszego omówienia. Częstym problemem w pracach restauracyjnych na elewacjach jest używanie modnego współcześnie wariantu beżu, ewentualnie określanego jako *écru*. Stosowanie stonowanej, nijakiej w swoim wyrazie kolorystyki wynika najprawdopodobniej z obawy zarówno projektantów, jak i inwestorów, ale również decydentów uzgadniających taką dokumentację, że nie zyska ona powszechnej akceptacji. Przywracanie oryginalnej kolorystyki zastępuje „kreacja konserwatorska”. Problem z rekonstruowaniem lub jedynie zachowaniem intensywnych kolorów na zabytkach pojawił się już przed ponad dwoma wiekami, gdy zaczęto pozyskiwać do muzeów antyczne rzeźby. Zauważono wówczas, że starożytni Grecy pokrywali marmurowe rzeźby i elewacje świątyń jaskrawymi kolorami. Ten rodzaj antycznej estetyki nie został zachowany, a dziedzictwo barwnego antyku zastąpiono surowym marmurem. Pomimo upływu wielu lat i posiadania wiedzy, że tak się niegdyś działo, „budyniowa” kolorystyka jest nadal preferowana w Polsce. Naturalnie należy taką kolorystykę stosować, ale pod warunkiem znalezienia twardych dowodów, np. w postaci odkrywek⁴, że obiekt miał pierwotnie właśnie takie barwy.

Przed przystąpieniem do opracowania dokumentacji remontu dawnej rekursy można założyć, że nie została odkryta oryginalna malatura, którą przykryły w późniejszych latach dwie warstwy malatur w szarej tonacji. W dokumentacji stanowiącej podstawę przeprowadzenia remontu nie zostały zawarte takie informacje. Nie zostały również przeprowadzone badania konserwatorskie kolorystyki elewacji budynku przed rozpoczęciem prowadzenia prac. Zdaniem twórców niniejszego opracowania badania takie powinny być przeprowadzane obligatoryjnie przy zabytkowych budynkach, jeżeli zamierza się pokrywać elewację nowymi malaturami.

W czerwcu 2024 r. obiekt został poddany badaniom konserwatorskim polegającym na wykonaniu odkrywek w miejscach uzgodnionych z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (delegatura w Suwałkach). Pobrano został też materiał odspojony samoistnie od elewacji oraz usuwany na zlecenie administratora obiektu z elewacji, bowiem odpadający tynk zagrażał zdrowiu i życiu przechodniów. Wykorzystano również elementy odkrywek powstałych w wyniku procesu postępującej destrukcji warstw tynku pochodzącego z ostatniego remontu budynku przeprowadzonego w latach 2009–2012. Duża liczba próbek pozwoliła ustalić przyczyny odpajania się od muru warstwy tynkarskiej na elewacji wschodniej (fasadzie). Udało się również dotrzeć do najstarszych warstw malatur pokrywających oryginalny tynk.

Elewacje dawnej rekursy są pokryte sztukaterią jedynie w obrębie elewacji wschodniej, nad przejazdem bramnym zwieńczonym attyką. Ta elewacja ma bogate zdobienia, boniowaną część na poziomie parteru, detal balkonu i wolutowe attyki. Pozostałe elewacje (południowa, zachodnia i północna) zostały pokryte wełną mineralną, na której położono współczesne tynki systemowe na siatce. W środkowej części elewacji południowej wejście osłonięte arkadami i balkon stanowią ważne elementy zdobiące.

Badania konserwatorskie przeprowadzone na potrzeby niniejszego opracowania pokazały, że pierwotna kolorystyka elewacji odbiega od stonowanego, „budyniowego” wariantu zastosowanego w czasie prowadzonych prac remontowych w latach 2009–2012.

Od lat sześćdziesiątych XX w. budynek dawnej resursy miał kolor szary. Tak został uwieczniony na licznych fotografiach i tak był zapamiętany przez mieszkańców Suwałk. Sprawa kolorystyki suwalskiej resursy przedstawia się jednak ciekawie. Na pokolorowanej pocztówce z lat trzydziestych XX w, wydanej przez St. i J. Zielonkówny, pokazana została fasada z dwoma kolorami – szaroniebieskim i żółtym z przełamaniem przez jasny ugier. Nie należy traktować tej pocztówki jedynie jako artystycznej kreacji, która powstała w drukarni sióstr Zielonkównien. Drukarnia mieściła się w Suwałkach i kolorowanie musiało odpowiadać ówczesnemu wyglądowi elewacji.

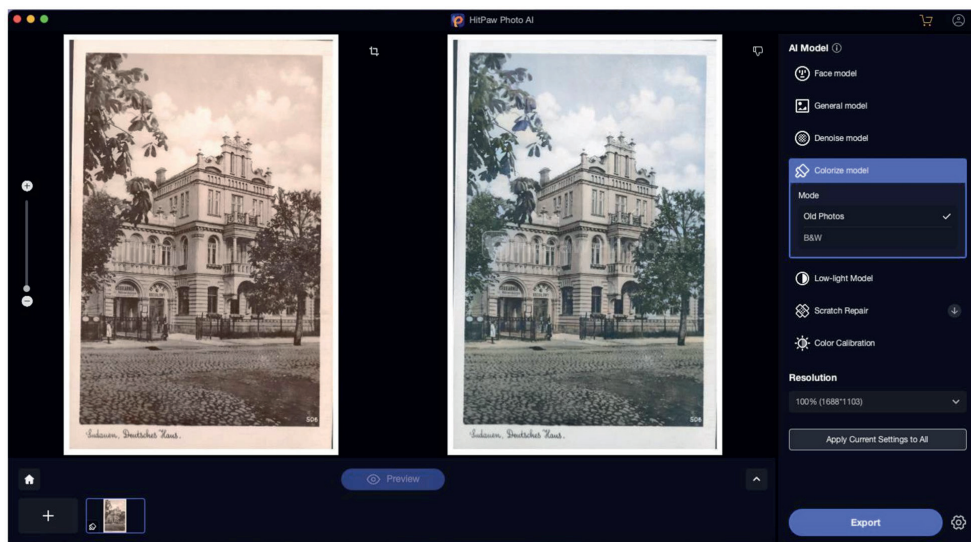
W czasie badań tynków odnaleziona została pierwotna malatura – kolor szary i biały. Odkryto duże fragmenty dobrze zachowanej (szczególnie na attykach nad balkonem nad bramą) warstwy malarskiej w kolorze błękitnym (odkrywka nr 1, odkrywka nr 2, odkrywka nr 4, odkrywka nr 5, odkrywka nr 6). Zachowane w niewielkim stopniu pozostałości warstwy malarskiej w kolorze ugrowym (żółcień) odnaleziono na fasadzie wschodniej od strony schodów oraz pod oknem znajdującym się pod wykuszem (odkrywka nr 2, odkrywka nr 3). Pozostałości oryginalnej warstwy malarskiej można zauważyć na sterczynach na attyce na balkonie nad bramą. Pozostałości oryginalnej polichromii mają kolor przyżółconej bieli (biel neapolitańska?) Rezultaty powyższych badań potwierdzają wiarygodność pokolorowanej pocztówki z lat trzydziestych XX w. Można przypuszczać, że pierwotnie tak była pomalowana fasada resursy w Suwałkach.

Wykonana została również rekonstrukcja kolorystyki fasady na podstawie monochromatycznego zdjęcia z lat trzydziestych XX w. Efekty rekonstrukcji wykonanej przez sztuczną inteligencję można zobaczyć na fotografii poniżej.

Narzędzia do przywracania oryginalnej kolorystyki sfotografowanych niegdyś obiektów to zaawansowane aplikacje przeznaczone do naprawy, ulepszenia i przywracania uszkodzonych lub starych fotografii. Ich działanie polega na usuwaniu zadrapań, przebarwień i kurzu, a także korygowaniu poziomu kolorów, jasności i kontrastu, aby przywrócić oryginalny wygląd fotografii. W ostatnich latach sztuczna inteligencja (AI) zrewolucjonizowała dziedzinę przywracania pierwotnego wyglądu zdjęć, czyniąc ją szybszą, dokładniejszą i dostępniejszą dla każdego. Poniższy wynik analizy i propozycja programu opartego na sztucznej inteligencji mogą stanowić ciekawy zaczyn do głębszych rozważań w kwestii stosowania nowych technologii w procesie identyfikacji barwnej zabytkowych obiektów w tym architektury.

Aby jednak ostatecznie rozstrzygnąć, jak wyglądała pierwotna kolorystyka elewacji Resursy Obywatelskiej w Suwałkach, konieczne jest przeprowadzenie pełnych badań konserwatorskich, które objęłyby większą powierzchnię fasady, aby można było uniknąć błędów. Dopiero po określeniu wartości barwnych poszczególnych elementów będzie można opracować projekt rekonstrukcji kolorystyki, który powinien zostać uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabyt-

ków. Czy po uzgodnieniach elewacje resursy utrzymają „modną” budyniową kolorystykę? Czy zostanie przywrócona kolorystyka oryginalna? Odpowiedzi na te pytania zapewne wkrótce poznamy.

2. Próba wykorzystania AI do ustalenia pierwotnej kolorystyki na podstawie historycznego monochromatycznego zdjęcia
- An attempt to use AI to reconstruct the original colour scheme based on a historical monochromatic photograph**

Odkrywka nr 2: Odkrywka mechaniczna – została wykonana w elewacji południowej w miejscu widocznego spękania na zdobieniu nad cokołem przy schodach przy dawnym wejściu do budynku od frontu budynku, ok. 1 m nad ziemią. Wielkość odkrywki w sumie ok. 10 × 10 cm.

3 a. Miejsce wykonania odkrywki nr 2
Location of test pit no. 2

3 b. Miejsce wykonania odkrywki nr 2.
Zbliżenie
Location of test pit no. 2 - close-up

3 c. Odkrywka nr 2. Zbliżenie. Pod warstwą malatury wtórnej widoczne resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze błękitu oraz oryginalny tynk w kolorze szarym
Test pit no. 2 - close-up. Under the secondary paint layer, remnants of the original paint layer in blue and the original grey plaster are visible

3 d. Odkrywka nr 2. Zbliżenie. Pod warstwą malatury wtórnej widoczne resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze ugrowym (żółcień) oraz oryginalny tynk w kolorze szarym
Test pit no. 2 - close-up. Under the secondary paint layer, remnants of the original paint layer in yellow (ochre) and the original grey plaster are visible

3 e. Pod warstwą malatury wtórnej widoczne resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze ugrowym (żółcień) oraz oryginalny tynk w kolorze szarym. Na tej odkrywce wyraźnie widać, że były dwie warstwy wtórne malatur: wierzchnia warstwa w kolorze écru oraz warstwa pod nią w kolorze szarym
Under the secondary paint layer, remnants of the original paint layer in yellow (ochre) and the original grey plaster are visible. This test pit clearly shows two secondary paint layers: the outer layer in ecru and a layer beneath it in grey

Opis warstw: odkrywka nr 2 pozwala stwierdzić występowanie co najmniej dwóch warstw na oryginalnej; pod warstwą wtórnej warstwy malarskiej w kolorze écru oraz warstwy malarskiej w kolorze szarym znajdują się resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze błękitu (powierzchnia płaska) oraz w kolorze ugrowym (powierzchnia wypukła), położonej na oryginalny tynk zewnętrzny w kolorze szarym. Następnie pod nimi znajduje się warstwa tynku i mur ceglany. Widoczne miejsca występowania resztek oryginalnego pigmentu.

Odkrywka nr 3: odkrywka mechaniczna – została wykonana w elewacji wschodniej, w miejscu widocznego spękania pod oknem znajdującym się pod balkonem frontu fasady, w środkowej jego części, ok. 1,3 m nad ziemią.

4 a. Miejsce wykonania odkrywki nr 3
Location of test pit no. 3

4 b. Miejsce wykonania odkrywki nr 3
Location of test pit no. 3

4 c. Miejsce wykonania odkrywki nr 3. Zbliżenie. Widoczne jest głębokie pęknięcie strukturalne muru
Location of test pit no. 3 - close-up. A deep structural crack in the wall is visible

4 d. Miejsce wykonania odkrywki nr 3. Zbliżenie. Pod warstwą malatury wtórnej widoczne resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze ugowym (żółcień) oraz oryginalny tynk w kolorze szarym
Location of test pit no. 3 - close-up. Under the secondary paint layer, remnants of the original paint layer in yellow (ochre) and the original grey plaster are visible

Opis warstw: pod wtórną warstwą malarską w kolorze *écru* oraz warstwą malarską w kolorze szarym znajdują się resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze ugowym, położonej na oryginalny tynk zewnętrzny w kolorze szarym. Następnie pod nimi znajduje się warstwa tynku i mur ceglany. Strzałki wskazują na miejsca występowania resztek oryginalnego pigmentu.

Odkrywka nr 4: odkrywka naturalna, tj. bez działań mechanicznych – przerwanie ciągłości warstw wtórnych (tu elementu zabytkowej attyki) przyczyniło się do odsłonięcia historycznych warstw w postaci odkrywki samoistnej. Odkrywka znajduje się na ścianie fasady wschodniej, na balkonie nad bramą.

5 a. Miejsce odkrywki naturalnej
Location of the natural test pit

5 b. Miejsce odkrywki naturalnej. Zbliżenie
Location of the natural test pit - close-up

5 c. Odkrywka nr 4. Zbliżenie. Pod warstwą malatury wtórnej widoczne resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze niebieskim (błękit) oraz oryginalny tynk w kolorze szarym

Test pit no. 4 - close-up. Under the secondary paint layer, remnants of the original paint layer in blue (azure) and the original grey plaster are visible

Opis warstw: zauważa się występowanie co najmniej trzech warstw wtórnych na oryginalnym podłożu. Pod warstwą wtórnej malatury w kolorze *écru*, warstwy tynku w kolorze białym oraz miejscami pod tynkiem cementowym w kolorze ciemnoszarym znajdują się resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze błękitu, położonej na oryginalny tynk zewnętrzny w kolorze szarym. Następnie pod nimi znajduje się warstwa tynku i mur ceglany. Widoczne miejsca występowania resztek oryginalnego pigmentu.

Odkrywka nr 5: odkrywka naturalna, tj. bez działań mechanicznych – przerwanie ciągłości warstw wtórnych (tu elementu zabytkowej attyki) przyczyniło się do odsłonięcia historycznych warstw w postaci odkrywki samoistnej; znajduje się na ścianie fasady południowej, na balkonie nad bramą.

6 a. Miejsce odkrywki naturalnej
Location of the natural test pit

6 b. Miejsce odkrywki naturalnej nr 5.
Zbliżenie
Location of natural test pit no. 5 - close-up

6 c. Miejsce odkrywki naturalnej. Zbliżenie. Pod warstwą malatury wtórnej widoczne resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze niebieskim (błękit) oraz oryginalny tynk w kolorze szarym
Location of the natural test pit - close-up. Under the secondary paint layer, remnants of the original paint layer in blue (azure) and the original grey plaster are visible

Opis warstw: pod warstwą wtórnej malatury w kolorze *écru* oraz warstwy tynku w kolorze szarym znajdują się resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze błękitu, położonej na oryginalny tynk zewnętrzny w kolorze szarym. Następnie pod nimi znajduje się warstwa tynku i mur ceglany. Widoczne miejsca występowania resztek oryginalnego pigmentu.

Odkrywka nr 6: odkrywka naturalna, tj. bez działań mechanicznych – przerwanie ciągłości warstw wtórnych (tu elementu zabytkowej attyki) przyczyniło się do odsłonięcia historycznych warstw w postaci odkrywki samoistnej; znajduje się na ścianie fasady południowej, na balkonie nad bramą.

7 a. Miejsce odkrywki naturalnej 6
Location of natural test pit no. 6

7 b. Miejsce odkrywki naturalnej 6. Zbliżenie
Location of natural test pit no. 6 - close-up

7 c. Zbliżenie. Widoczny wyraźny, dobrze zachowany kolor błękitny, będący oryginalną warstwą malarską
Close-up. A distinct, well-preserved blue colour, representing the original paint layer, is visible

Opis warstw: pod warstwą wtórnej malatury w kolorze *écru* oraz warstwy tynku w kolorze ciemnoszarym (cementowym?) znajdują się resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze błękitu, położonej na oryginalny tynk zewnętrzny w kolorze szarym. Następnie pod nimi znajduje się warstwa tynku i mur ceglany. Widoczne miejsca występowania resztek oryginalnego pigmentu.

Odkrywka nr 7: odkrywka naturalna, tj. bez działań mechanicznych – przerwanie ciągłości warstw wtórnych (tu sterczyna – kula, będąca elementem zabytkowej atyki) przyczyniło się do odsłonięcia historycznych warstw w postaci odkrywki samoistnej. Znajduje się na ścianie fasady południowej, na balkonie nad bramą.

8 a. Miejsce odkrywki naturalnej 7
Location of natural test pit no. 7

8 b. Miejsce odkrywki naturalnej 7. Zbliżenie
Location of natural test pit no. 7 - close-up

8 c. Zbliżenie. Widoczny wyraźny, dobrze zachowany kolor biały przełamany pigmentem ugrowym (biel neapolitańska?) będący oryginalną warstwą malarską
Close-up. A distinct, well-preserved white colour, tinged with ochre pigment (Neapolitanwhite?), representing the original paint layer, is visible

Opis warstw: pod warstwą wtórnej dość grubej malatury w kolorze *écru* oraz cienkiej warstwy malarskiej w kolorze białym znajdują się resztki oryginalnej warstwy malarskiej w kolorze bieli przełamanej pigmentem ugrowym (biel neapolitańska?), położonej na oryginalny tynk zewnętrzny w kolorze szarym. Następnie pod nimi znajduje się warstwa tynku i mur ceglany. Widoczne miejsca występowania resztek oryginalnego pigmentu.

BIBLIOGRAFIA

- Encyklopedia Ziemi Wileńskiej*, t. 1: *Wileński słownik biograficzny*, red. H. Dubowik, L. Malinowski. Bydgoszcz 2002.
- Historia budynku muzeum, Muzeum w Suwałkach*, <https://muzeum.suwalki.pl/historia-budynku-muzeum/> [dostęp: 16 VI 2024].
- Lietuvos architektai*, sud. A. Mačiulis, Vilnius 2002.
- Lukšionytė N., Maknys V., *Teatro rūmai. Lietuvos TSR istorijos ir kultūros paminklų sąvadas*, t. 1: Vilnius, Vilnius 1988.
- Lukšionytė-Tolvaišienė N. „Meno šventovės“ vaizdinys XX a. pradžios Vilniaus pastatuose. *Dailės istorijos studijos*, t. 1: *XX amžiaus pradžios Vilnius: modernėjančios kultūros židinys = Wilno początku XX wieku: ognisko modernizującej się kultury*, Vilnius 2004.
- Piotrowski M., Platonow G.L., *Suwałki w starych pocztówkach 1900–1944*, t. 1, Suwałki 2021.
- Rogała G., *Resursa Obywatelska, ob. Muzeum, Narodowy Instytut Dziedzictwa*, <https://zabytek.pl/pl/obiekty/suwalki-resursa-obywatelska> [dostęp: 29 IX 2023].
- Suwałki miasto nad Czarną Hańczę*, red. J. Kopciał, Suwałki 2005.

PRZYPISY

- ¹ M. Ambrosiewicz, K. Sosnowska, *Ekspertyza konserwatorska. Program prac konserwatorskich dla zadania: „Remont uszkodzonych elementów elewacji i dachu budynku Muzeum Okręgowego w Suwałkach”*, mpis, Suwałki 2024. Ekspertyza została wykonana na zlecenie administratora obiektu, tj. Muzeum Okręgowego w Suwałkach.
- ² G. Rogala, *Resursa Obywatelska, ob. Muzeum, Narodowy Instytut Dziedzictwa*, <https://zabytek.pl/pl/obiekty/suwalki-resursa-obywatelska> [dostęp: 29 IX 2023].
- ³ Obecnie „Kons-Bud” S.A. figuruje w rejestrze firm prowadzonym przez Urząd Miejski w Suwałkach jako będący w stanie likwidacji.
- ⁴ Nie należy jednocześnie popadać w drugą skrajność i stosować bezrefleksyjnie nadmiernie intensywnych kolorów na obiektach, które nie powinny być tak malowane, tj. pierwotnie nie miały takiej kolorystyki.

A FEW NOTES ON THE COLOUR SCHEME OF THE FACADE OF THE *RESURSA OBYWATELSKA* BUILDING IN SUWAŁKI

The issue of the colors of the former citizenship resource center, which currently houses the District Museum in Suwałki, arose while collecting materials for an expert opinion, which provided probable causes of the progressive destruction of the facade and roof of this facility.

The building was built in the early 20th century in an eclectic style. Włodzimierz Ślósarski is said to be the designer of this building (the citizenship resource center). He was a designer of buildings in an eclectic style (the building at 3 Maja Street in Augustów). Perhaps Ślósarski was inspired by the solutions used in the building of the Pohulace Theater in Vilnius or the architects who designed this theater participated in the project.

Renovation and adaptation works were carried out in the building as needed when the function of the facility changed. The facade was covered at least twice with gray paint, which covered the original color scheme from the early 20th century. A thorough renovation was carried out in 2010-2012, based on documentation.

During the renovation, the facade of the facility was covered with beige and light brown colors that were „fashionable” a decade ago.

In June 2024, the facility was subjected to conservation tests, which involved making excavations in places agreed with the Podlasie Provincial Monument Conservator, Branch in Suwałki.

A large number of samples allowed us to determine the causes of the plaster layer on the eastern elevation (façade) detaching from the wall. We also managed to reach the oldest layers of paintings covering the original plaster.

Conservation research carried out for this purpose showed that the original colors of the facade were different.

During the analyzing plasters of the plasters, the original paint was found - gray and white. Large fragments of well-preserved blue painting (especially on the attics above the balcony above the gate) were discovered. Slightly preserved remains of an ocher-colored painting (yellow) were found on the eastern façade from the stairs and under the window under the bay window.

The results of the above research confirm the credibility of the colored postcard from the 1930s. It can be assumed that the facade of the building was originally painted this way.

However, in order to finally determine what the original colors of the facade looked like, it is necessary to carry out full conservation research, which would cover a larger area of the façade to avoid errors.